

per solam supplicationem signatam, subscriptionem nempe Papæ cum clausula *Placet vel Fiat ut petitur*, litteris non expeditis, nullum acquiritur jus. Declarat enim Pontifex quod impetrantes beneficia a Sede apostolica titulo collationis vel confirmationis, aut unionis, aut alio, si ante litteras expeditas dictorum beneficiorum possessionem apprehenderint per se vel per alium, aut ratam habuerint per alium suo ipsorum nomine apprehensam, sint ipso facto privati omni jure in dictis beneficiis quæsito, et hæc remaneant Pontifici reservata, et una cum fructibus etiam in conscientia foro dimittere et restituere teneantur, ita ut non suffragetur eis regula *De Triennali*, et fiant inhabiles ad illa eadem per novam provisionem obtinenda. Notat tamen Thesaurus, *De pœnis eccl.* cap. iv, vº *Gratia*, hanc constitutionem non loqui de episcopatibus, sed de beneficiis inferioribus, et quod istæ pœnæ non incurrantur, quoties non proceditur cum mala fide, sed ex conscientia bona; ideo tunc suffragabitur regula *De Triennali*... fructus tamen ante litterarum expeditionem percepti restituendi erunt, nisi præscripti sint. (Giraldus, *Exposit. jur. Pontif.* part. I, sect. 384.)

Ne concludas ex verbis prælaudati Thesauri licere episcopis possessionem sedis apprehendere ante litterarum expeditionem, cum e contrario ipsis præceptum sit, sub pœna nullitatis omnium actorum, ante omnem possessionem capiendam, litteras apostolicas capitulo exhibere et sic de legitima sua institutione probationem afferre. Cf. Adnotationem XXXII, vol. I, pag. 607, et regulam cancellariæ XXXI.

ADNOTATIO LIV.

Lib. III. Tit. V, § XIII, n. 406, pag. 544.

AN BENEFICIUM MONOCULUM SUBJACEAT RESERVATIONI?

« Regula nona, docet Rigantius, locum habet in beneficiis monocularibus, nec ordinarii conqueri possunt se privari hoc unico lumine, quia id non contingit omni tempore, sed dumtaxat in mensibus apostolicis; Lotter. *De re benefic.* lib. II, quæst. XXXIX, n. 3 et seqq. Gonzalez ad regul. VIII, gloss. 9, § IV, n. 13; Leuren. *For. benefic.* Tom. II, quæst. DLVII, n. 3; Garcias *De beneficiis*, part. V, cap. 1, n. 5, ubi refert sic judicatum; Nicolarts ad *Concordata Germaniæ* dub. II, § 3 et 4; Barbosa, *De episcop.* part. III, allegat. LVII, n. 180, et respondendo contrariis; Castropal. *Oper. moral.* Tom. II, tract. XIII, disput. II, punct. 22 n. 8, ubi ait quod fere omnia beneficia curata sunt monocularia, et proinde, si hæc a reservatione essent immunia, multum detraheretur nostræ regulæ. (*Commentaria in regulas, constitutiones et ordinationes cancellariæ apostolicæ*; in prim. partem regulæ IX, § II, n. 135.) »

Attamen idem auctor, disserens de regula quarta § I, n. 41 et 42, sic loquitur; « Redeundo ad re-

gulæ explanationem, vindicat ea sibi quoque locum in cathedralibus et collegiatis, in quibus adest una tantum dignitas; hæc enim dignitas, quæ est major vel principalis, quia tantis rebus respectu aliorum beneficiorum de cathedrali vel collegiata, et sufficit quod in eis nemo adsit qui ratione suæ præbendæ præcedat, et superiorem locum obtineat, aut sedeat supra possidentem illam unicam dignitatem. Leurenus et cæteri ibidem citati... Quod tamen intelligendum, quando in ecclesia adsunt alia beneficia. Nam si unica tantum existat dignitas sine aliis beneficiis, ita ut ordinarii facultas in conferendo restringatur, et obligetur dictæ unicæ dignitati, hæc tanquam monocularis non comprehenditur sub regula; ut inter utrumque casum distinguendo explicat Corradus in *Prax. benefic.* lib. II, cap. XIII, n. 24 et 45, ubi reddit rationem; Clericat. *De benefic.* discord. 78, n. 4; Rota, decis. CCXIX, n. 3, coram Durano. »

ADNOTATIO LV.

Lib. III. Tit. V, § XV, n. 446, pag. 555

AN ORDINARIUS, MENSE ELAPSO, CONFERRE POSSIT BENEFICIA APUD SEDEM VACANTIA.

Ex cap. *Statutum*, hoc titulo, in 6. licet beneficia vacantia apud Sedem sint reservata, nihilominus si Pontifex de illis, intra mensem computandum a die quo vacaverint, non disposuerit, possunt mense elapso ad ordinarii collatoribus conferri. In hoc casu proprie non fit devolutio a Pontifice ad ordinarium, quæ a superiore ad inferiorem fieri nequit, sed jus ordinarii tantummodo relaxatur, seu impedimentum injectum tollitur; Van Espen, *Jus eccles. univ.* part. II, Tit. XXIII, cap. III, n. 8.

« Quæstio tamen est, an doctores, inquit Rigantius, an dispositio recessa cap. *Statutum* revocata fuerit per extrav. *Piæ sollicitudinis*; *De præbendis*? Et non esse revocatam firmiter Aeneas de Falconibus, Massobr. Lotter. et alii, et moventur, primo quia plures eximii nominis doctores de hoc textu utuntur ad probandam conclusionem quam ipsi firmiter, quod post mensem ordinarii possunt conferre; secundo quia Bonifacius VIII voluit inseri textum illum in libro Sexto decretalium, et, si esset abrogatus, inseri non mandasset, ut dicit idem Bonifacius in Proœmio; tertio quia dicta extravagans est ejusdem Bonifacii, publicata anno primo sui pontificatus, et Sextus fuit longe postea compilatus, nempe anno IV. Ideo cum in hoc libro Sexto eadem extravagans inserta non reperitur, dicendum quod Bonifacius noluit eam observari, quodque potius textus cap. *Statutum*, quem in eodem libro inseruit, suum deberet obtinere vigorem.

Addit etiam Lotter. *De re benefic.* lib. II, quæst. XXV, n. 33, rationem nempe quod extrav. *Piæ sollicitudinis* non dicit id ad quod allegatur; nam nil aliud habet quam quod Bonifacius, quia satagebat ut beneficia vacantia apud Sedem per-

sonis idoneis conferrentur, reservavit nedum quæ ita in futurum vacarent, verum etiam quæ eatenus intra mensem computandum ex data illarum litterarum vacare contingeret. Non posuit ergo legem futuris vacationibus ultra mensem duraturis, sed præteritis intra mensem jam elapsam, et retro computandum ex die datæ, ibi: « a data præsentium hactenus in curia vacaverint; » quæ verba, prosequitur Lotterus, sunt adeo clara ut qui circa illa titubet ad grammaticos veniat remittendus, subditque quod Joannes Andreas non aliter illum textum intellexit.

« E contra vero quamplures alii doctores textum in dict. cap. *Statutum* esse abrogatum per extrav. *Piæ sollicitudinis*, et signanter Glossa in dicta extrav. et alii; et est magis communis opinio. Quinimo, ubi etiam dispositio capitis *Statutum* revocata non esset per extrav. *Piæ sollicitudinis*, adhuc revocata dici deberet per alteram extrav. *Ad regimen*, absolute reservantem beneficia vacantia in curia provisioni Summi Pontificis, derogando omnibus contrariis; Monet. et Passerin. et alii. Ac ita semper in praxi constantissime servatum fuit et servatur; nam de beneficiis apud Sedem vacantibus, pluribus etiam elapsis mensibus ab eorum vacationis tempore, Pontifices libere disposuerunt et disponunt absque eo quod ordinarii ausi unquam fuerint, aut audeant in eorum collatione manus apponere. Estque optima ratio, quia indecorum videtur facultatem conferendi, quam Pontifex habet, intra unius limites mensis restringere, quando episcopis et patronis ecclesiasticis data est sex mensium dilatio; et quando regibus et supremis principibus laicis nullum currit tempus ad præsentandum, ubi agitur de eorum jurepatronatu. Et in concordatis gallicanis, licet certum tempus sit præfixum regibus christianissimis ad nominandum ad beneficia consistorialia, attamen praxis inolevit ut semper et quodcumque admittantur nominationes eorum; nulla habita consideratione quod lapsus sit tempus, quia præponderat reflexio, quod gravissimis aliis negotiis distenti, nominare nequiverint. Quæ ratio militare etiam debet pro Summo Pontifice, invigilante pro Ecclesiæ universalis cura et regimine. Qua de re merito ex contrariis doctoribus ipse antesignanus Aeneas de Falconibus ait credere quod suam opinionem curia non reciperet, et Lotter. n. 64 agnoscit et ipse adeo difficile esse reduci ad praxim dispositionem dicti cap. *Statutum* ut ferme ad impossibilitatem dicat accedere. (*Comm. in regul. cancell.* in regul. I, § I, n. 366 et seqq.) »

ADNOTATIO LVI.

Lib. III. Tit. V, § XVII, n. 533, pag. 535.

DE OPERE RIGANTII IN REGULAS CANCELLARIÆ.

Occasionem libenter accipimus commendandi omnibus has paginas evolventibus eximium librum am pluries citatum, cui nempe titulus: *Joannis*

Baptistæ Rigantii Commentaria in regulas, constitutiones et ordinationes cancellariæ apostolicæ; opus posthumum Sanctiss. D. N. Benedicto XIV dictatum, et impressum tum Romæ tum coloniæ Allobrogum, quatuor tomi in-8º in duo volumina redacti.

Rigantius, natus anno 1661 Melphicti in Apulia, venit Romam anno 1675 ut utriusque juri navaret operam. Illum, vix annum agentem vigesimum secundum, Bandinus Panciatius, tunc S. Congreg. episcoporum et regularium a secretis, postea S. R. E. cardinalis, scientia et eruditione juris amplissimus, auditorem sibi adseivit. Hoc munere defunctus est per triginta quinque annos, dum prælaudatus Bandinus esset Pro-Datarius sub Pontificibus Alexandro VIII et Innocentio XII, deinde præfectus Sacræ Congregat. Concilii ab anno 1704 usque ad annum 1718. Cum itaque, in expediendis apostolicæ Datarie negotiis et causis audiendis dijudicandisque, conspiceret multa et perquam necessaria deficere in auctoribus, qui super cancellariæ apostolicæ regulis scripserant, ad privatam commoditatem plurima notata digna colligere cepit, quæ post modum in dies auxit. Hinc S. R. E. cardinalis Pro-Datarius sub Clemente XI pluries eundem enixe rogavit ut commentaria quæ in præfatas regulas paraverat in lucem ederet, ad quod et amici, quoad vixit, urgere non destiterunt. At ille, qui nimia præditus erat modestia, negavit se facturum. Opinabatur quippe ea ipsa commentaria accuratori indigere examine, quod, ætate jam ingravescente, perficere non poterat; quanquam disseruisset docte abundeque, quod nemo ante ipsum ita præstiterat.

Equidem priores scriptores, qui super cancellariæ apostolicæ regulis sua ediderunt commentaria Sotus nempe, Gomesius, Mandosius, Gonzalez, Kochier, Molinæus, auctor damnatæ memoriæ, Luetius, Peleus et Quesada, neque regulas elucidarunt omnes, si duos excipias Sotum nempe et Kochier; Quesada namque breves tennesque notulas super eis exaravit; nec quod Rigantius præstitit præstare potuerunt. In plurimis immutatæ sunt regulæ ab illis, super quibus laudati auctores scripserunt, ob non paucas, quæ factæ sunt a Summis Pontificibus, præsertim Alexandro VII, isdem regulis additiones. Emanarunt insuper ab apostolica Sede varia indulta et concordata, quæ non exiguum interpretatious regularum partem sibi vindicant. Hæc igitur omnia si novum desiderabant auctorem, qui cancellariæ apostolicæ regulas, sic a modernis Pontificibus auctas, et indultis, concordatis, privilegiisque obvoluntas, explanaret, hoc sane perfecti Rigantius Opus evulgatum est cura nepotum ipsiusmet auctoris, et in illo apponuntur notæ, alio caractere distinctæ, quæ materiam de qua Rigantius disserterat respiciunt, quas quidem ipse non prætermisisset si amplius vixisset. Vita functus est anno 1735.

ADNOTATIO LVII.

Lib. III, Tit. V, § XX, n. 599, pag. 603.

UTRUM HODIE IN GALLIIS VIGEANT REGULÆ CANCELLARIÆ?

Inconcussum est plerasque cancellariæ apostolicæ regulas etiamnum apud nos maximi esse momenti, exempli gratia regulas XVII. *De non tollendo ius quæsitum*; XXII. *De unionibus*; XXXI. *Non valeant commissiones causarum, nisi litteris expeditis*; XXXVI. *De triennali*; LXVII. *Officiales nihil exigant ultra debitum*, multasque alias, sed questio præsertim movetur de regulis, virtute quarum collatio quorundam beneficiorum Sedi apostolicæ reservatur. Sunt autem apud nos Ecclesiæ episcopales, canonicatus, et Ecclesiæ parochiales.

I. Quoad Ecclesias episcopales, quæ reservantur ex regula II, articuli IV et V conventionis, anno 1801 Parisiis initæ, illarum collationem a Summo Pontifice faciendam agnoscunt, concessio tamen principi nominationis iure.

II. Quoad canonicatus, oportet sedulo perpendere verba quibus usus est cardinalis legatus in decretis, *Inter cæteras*, die 10 aprilis 1802 datis, pro erigenda unaquaque Ecclesia sive metropolitana, sive cathedrali, ibi: « Ut vero N. Ecclesia, capituli erectione peracta, tam salutaris institutionis utilitatem et ornamentum celerius valeat percipere, primo futuro itidem ejus episcopo, de specialissima gratia, eadem auctoritate apostolica, indulgemus ut dignitates omnes, etiam principales, et canonicatus, a primæva eorum erectione vacantes, pro prima hæc vice idoneis ecclesiasticis viris libere et licite conferre possit. » Quæ ut probe intelligantur, sciendum est dignitates et canonicatus, recentior ab apostolica Sede erectos, censeri apud Sedem vacantes, Pontificique reservari; Rigantius in I part. reg. IX, § II, nn. 128 et 130; D. Pelletier, *Des chapitres cathédraux en France*, cap. IX. Idcirco verba cardinalis legati ad tollendam in casu reservationem tendunt. Unde concludendum prædictos canonicatus reservationibus apostolicis subiacere. Aliunde in actis emanatis ab Apostolica Sede, pro negotiis Galliarum ecclesiasticis, nullum revera verbum invenitur ex quo privilegium quodcumque erui valeat. Nec obstat art. 35 inter organicos, siquidem persona gubernio grata bene potest eligi a Summo Pontifice.

Recentissimis temporibus, in statutis pro capitulo Molinensi a Sacra Congregat. Conc. moderatis, anno 1853, collatio primæ et unicæ dignitatis Pontifici Summo reservata fuit, conformiter ad regulam Cancellariæ IV. Et pro capitulis cathedralibus Angliæ, anno 1850 instauratis, in *Act. et decret. I conc. provinc. Westmon.* legitur, part II, cap. XI, n. 7: « Regula pro canonicis designandis hæc erit. Post primas electiones virtute commemorati brevis apostolici ab episcopis libere effectas, in posterum, observata distinctione mensium circa collationem Sanctæ

Sedis rescripto peragendam, alternis vicibus nominatio fiat, vel libere per episcopum, vel per capitulum, ea tamen ratione ut quoties propositio ad capitulum pertineat, tres ecclesiastici viri semel, iterum, et tertio episcopo exhibeantur, ut idoneus et undequaque commendatus ab eodem canonicus insituitur; aliter electio libere ad episcopum pertineat. » Quæ dispositio mentem Sanctæ Sedis aperit et manifestat, siquidem prædicti canonicatus, omni præbenda licet destituti, nihilominus regulæ IX subjacent.

III. Quoad Ecclesias parochiales, verba cardinalis legati sunt hæc: « Eidem futuro ac pro tempore existenti episcopo N. ut, præter collationem parochiarum eo modo qui in sæpe memorata conventionione, ac in præsentis decreto statutus est, quæcumque alia, cum cura et sine cura, ecclesiastica beneficia quomodolibet nuncupata, juxta formas relate ad Gallias ante regiminis immutationem statutas, et salvis reservationibus et limitationibus tum temporis vigentibus, personis idoneis pleno jure conferendi et de illis providendi, de eadem speciali apostolica auctoritate potestatem omnem concedimus et impertimur. » Ex his verbis scilicet: « præter collationem parochiarum eo modo qui in sæpe memorata conventionione ac in præsentis decreto statutus est » et art. ejusdem conventionis: « X. Idem episcopi ad parochias nominabunt, nec personas seligent nisi Gubernio acceptas; » D. Bouix, *Revue des sciences ecclésiast.*, tom. I, pag. 97 et seqq. concludendum existimat quod apud nos beneficia curata non subjacent reservationibus apostolicis, quia legitur absolute in prædicta conventionione ly *nominabunt*. Hæc interpretatio nobis videtur litteræ quæ occidit nimium adherere. Necessitas et sensus articuli X eruitur ex eo quod, in art. IV et V, nominatio episcoporum principi tributa fuerit, et jus ordinariorum conferendi beneficia curata, quod nullo modo impetebatur, opportune fuerit expressum ut, occasione hujus affirmationis, conditio seligendi personas gubernio gratas adjiceretur. Sensus ergo est: episcopi nominabunt jure ordinario, servatis servandis et exceptis excipiendis, sed in omni casu et a quocumque collatore personæ gubernio gratæ seligentur. Aliter ex hac strictiori interpretatione verbi *nominabunt* etiam quis concludere posset Ecclesias parochiales in Galliis et in Belgio sine concursu conferri posse, quod adversatur doctrinæ ab ipsomet D. Bouix in tractatu *De Parocho* professæ, et responsioni a Sanctissimo D. N. Pio IX episcopo Leodiensi datæ, supra Adnot. LII. Præterea privilegium quodlibet nunquam præsumitur, et ad evincendam prælaudatam interpretationem clausula derogans regulis cancellariæ, et in specie illis quæ de reservationibus apostolicis tractant, necessaria foret. Limitantur quidem reservationes ad illas quæ vigeant ante regiminis immutationem, ibi: « Juxta formas relate ad Gallias ante regiminis immutationem statutas, ac salvis reservationibus et limitationibus tunc temporis vigentibus; » sed D.

Bouix opinionem suam super fundamento hujus clausulæ non adstruit, bene vero et tantum super ly *nominabunt*, et ly *conferendi potestatem*.

Huic igitur clausulæ adhærendum ut solvatur questio de qua agitur. Oportet inquirere quænam fuerint reservationes apud nos, vigente concordato Leonem X inter et Franciscum I inito. Porro in prædicto concordato legitur tit. IV. *De reservationibus sublatis*, ibi: « Volumus quoque et ordinamus quod in regno, Delphinatu et comitatu prædicto (Diensi ac Valentinensi) non dentur aliqua gratia expectativæ, ac speciales vel generales reservationes ad vacatura beneficia per nos et Sedem prædictam non fiant; et si de facto per importunitatem, aut alias, a nobis et successoribus nostris et Sede prædicta emanaverint illas irritas et inanes esse decernimus. » Illud caput *Volumus* sic interpretatur Petrus Rebuffus: « Notandum est in tribus casibus adhuc permitti (reservationes), primo ratione loci, utpote quando in curia vacant (beneficia) cap. 2, *De præb.* in 6. secundo ratione personæ, aut officialium Sedis apostolicæ, extrav. *Ad regimen*, nisi jure regali vacent... tertio ratione beneficiorum, utpote si sint majores dignitates et alia beneficia, de quibus in titulo proximo supra... Et licet

hic non excipiantur reservationes in corpore juris clausulæ, de quibus in cap. 2, *De præb.* in 6. etc... Probus in *Addit.* ad Joann. monach. in cap. *Præsentis*; *De officio legati* in 6. tamen tacite secundum eum intelliguntur exceptæ... (*Concordata inter sanctiss. D. N. PP. Leonem... 1533*). » Quidquid sit, de facto reservationes erant rarissimæ.

Sed superest major difficultas, ante regiminis immutationem, ut verbis Cardinalis legati utar, eadem non erat conditio regionum et locorum de quibus loquitur idem cardinalis legatus. Quædam regiones concordatis etiam variis regebantur aliæ vinculo strictioris obedientiæ ergo Sedem apostolicam irretitæ manebant; quid juris? cum prælaudato D. Bouix, loc. cit. respondendum videtur hæc puncta nostri juris concordatarii non posse sufficienter explanari, nisi interveniat ipsiusmet apostolicæ Sedis declaratio.

Notandum quod supra nullam fecerim mentionem de prædicta clausula, cum ageretur de canonicatibus quia sub nomine beneficiorum sive cum cura, sive sine cura, non veniunt canonicatus et præserti canonicatus cathedralium. Cf. canonistas, et, si buerit, D. Pelletier, *Des chapitres cathédraux France*, cap. IX.